Valiokunnan lausunto MmVL 6/2019 vp– K 17/2019 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Ilmastovuosikertomus 2019

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ilmastovuosikertomus 2019 (K 17/2019 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Saara Lilja-Rothsten, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Paloneva, työ- ja elinkeinoministeriö
- ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö
- valtiosihteeri Terhi Lehtonen, ympäristöministeriö
- tutkimusprofessori Kristiina Regina, Luonnonvarakeskus
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Ilmastolain (609/2015) 14 §:n mukaan valtioneuvoston on annettava kalenterivuosittain ilmastovuosikertomus eduskunnalle. Ilmastovuosikertomuksella seurataan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toteutumista. KAISU sisältää toimet, joilla on tarkoitus saavuttaa taakanjakosektorin päästövähennystavoite vuoteen 2030 mennessä, joten ilmastovuosikertomus ei näin ollen sisällä tietoja päästökauppasektorista ja maankäyttösektorista (maankäyttö, maankäyttömuutokset ja metsätalous). Taakanjakosektorille lasketaan mm. liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen ja jätehuollon päästöt.

Valmis
5.1

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2019 vp

Ilmastolain 14 §:n mukaan eduskunnalle on ilmastovuosikertomuksessa vuosittain toimitettava tiedot taakanjakosektorin päästökehityksestä, KAISU:n päästövähennystavoitteiden toteutumisesta sekä tavoitteiden saavuttamisen edellyttämistä lisätoimista. Joka toinen vuosi mukana on oltava tiedot KAISU:n mukaisista politiikkatoimista ja joka neljäs vuosi tiedot sopeutumissuunnitelman sopeutustoimien riittävyydestä ja tehokkuudesta. Koska nyt on kyse ensimmäisestä ilmastovuosikertomuksesta, sisältyvät siihen kaikki edellä mainitut tiedot.

Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää kertomusta sinänsä hyvänä mahdollisuutena käsitellä eduskunnassa säännöllisesti ilmastopolitiikan ajankohtaisia asioita pitäen kuitenkin samalla tärkeänä, että kertomuksesta pyritään tekemään mahdollisimman helposti ymmärrettävä ja tiivis tietopaketti, jolloin sitä on mahdollista hyödyntää myös laajemmin. Maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee kertomusta lausunnossaan toimialaansa kuuluvilta osin.

Maatalous

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osa maatalouden päästöistä raportoidaan taakanjakosektorilla ja osa maankäyttösektorilla. Ilmastovuosikertomuksen osalta relevantteja ovat taakanjakosektorille laskettavat päästöt, jotka koostuvat lähinnä maatalousmaan dityppioksidipäästöistä, tuotantoeläinten ruoansulatuksen metaanipäästöistä ja lannankäsittelyn metaani- ja dityppioksidipäästöistä sekä vähäisessä määrin kalkituksen ja urealannoituksen hiilidioksidipäästöistä. Valiokunta pitää kokonaiskuvan kannalta tärkeänä huomioida, että maankäyttösektori ja metsät ovat kokonaisuudessaan luonnontieteellinen hiilinielu.

Vuosikertomuksen mukaan maatalouden päästöt ovat laskeneet 0,3 % vuosien 2005 ja 2017 välillä. Jos KAISU:n toimet toteutuvat suunnitellusti, maatalouden päästöt voivat laskea 10 % vuoteen 2030 mennessä. Valiokunta toteaa, että hallitusohjelman mukaisella tavoitteella hiilineutraalista Suomesta vuonna 2035 päästövähennystoimia nopeuttamalla ja hiilinieluja vahvistamalla, tulee olemaan vaikutuksia myös tavoitteisiin maatalouden osalta. Valiokunta korostaa, että maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimissa lähtökohdan on oltava mahdollisimman tehokkaat toimet, kuitenkin niin, ettei niillä entisestään heikennetä kannattavuusongelmista kärsivän kotimaisen maataloussektorin tilannetta. Kotimainen ruuantuotanto tulee ilmastonmuutoksen myötä olemaan tärkeämmässä asemassa kuin koskaan sitten globaalien markkinoiden avautumisen. Ilmastopolitiikan tulee turvata ruuantuotanto ja globaali ruokaturva. EU:n maatalouden omavaraisuusaste on ollut viime vuosina keskimäärin noin 84 prosenttia, kun Suomessa omavaraisuusaste on edelleen keskimäärin noin 72 prosenttia. Maailmassa vain pieni osa maista on ruoan nettoviejiä. Ihmiskunnan elämä ja yhteiskuntarauha ovat näiden maiden sekä toimivien kauppasuhteiden ja logistiikan varassa. Olemme riippuvaisia toisistamme, mutta liika riippuvaisuus tuo mukanaan myös merkittäviä haavoittuvuuksia. Suomi on kuljetusten kannalta saari. Siksi Suomen suunta ei voi olla kohti heikkenevää omavaraisuutta. Maa- ja metsätalousvaliokunta painottaakin, että suomalaisen maatalous- ja ruokapolitiikan tavoitteena on nyt ja tulevaisuudessa oltava kansallisen ruokaturvan ja hyvän ravitsemuksen takaaminen Suomessa asuville.

Toimenpiteet maatalouden osalta

Ilmastovuosikertomuksen liitteessä esitetään KAISU:n toimet maatalouden osalta. Näitä ovat eloperäisten maiden viljely monivuotisesti muokkaamatta, pohjaveden pinnan nostaminen säätö-

salaojituksen avulla, eloperäisten maiden kosteikkometsittäminen, eloperäisten maiden metsittäminen, biokaasutuotannon edistäminen, maaperän hiilen lisäämisen ja säilyttämisen edistäminen, 4-promillen aloitteen toimeenpano tutkimushankkeiden ja kokeilujen kautta sekä ruokahävikin vähentäminen. Valiokunta toteaa, että suurelta osin näissä on ollut kyse olemassa olevien toimenpiteiden käytön jatkamisesta ja tehostamisesta. Esimerkiksi ympäristökorvaus monivuotisille nurmille turve- ja multamaalla, ympäristökorvaus ja investointituki säätösalaojitukseen sekä biokaasulaitosten investointituki sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020.

Valiokunta kiinnittää huomiota maataloussektorin biokaasupotentiaaliin. Oikein toteutettuna biokaasulaitoksilla edistetään maatalouden ravinteiden uudelleenjakoa ylijäämäalueilta alijäämäalueille sekä alennetaan maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöjä ja vähennetään tarvetta turvemaiden raivaukselle pelloksi. Biokaasutuksen tuottama energia mahdollistaa lannan separoinnin ja kuivajakeen kuljettamisen kauemmaksi tilakeskuksesta ja voi näin ollen vähentää pellon raivauksen painetta, kun kuiva-aineen sisältämä fosfori voidaan kannattavasti kuljettaa kauemmas tai toiselle tilalle. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että toimia biokaasutuotannon edistämiseksi jatketaan.

Eloperäiset maatalousmaat koostuvat monentyyppisistä pelloista, ja haasteena on kehittää kustannustehokkaita, alueellisesti järkeviä ja pitkällä aikavälillä kestäviä päästövähennystoimenpiteitä. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että tulevaisuudessa ruoan kysyntä tulee kasvamaan, jolloin erityisesti on kiinnitettävä huomiota tuotannon tehostamiseen eli päästöjen vähentämiseen tuotettua litraa tai kiloa kohden. Valiokunta painottaa tässäkin yhteydessä kansallisen ruokaturvan merkitystä sekä sitä, että tuotannon hiilijalanjälkeen ja eettisyyteen voidaan parhaiten vaikuttaa, kun ruoka tuotetaan omassa maassa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä huolehtia siitä, ettei vääränlaisilla toimenpiteillä aiheuteta hiilivuotoa ja tuotannon siirtymistä sellaisiin maihin, joissa esimerkiksi ilmastopolitiikan tavoitteet, ympäristönsuojelu ja eläinten hyvinvointi ovat alemmalla tasolla kuin Suomessa.

Tilusjärjestelyillä kasvatetaan lohko- tai palstakokoa ja lyhennetään kulkumatkoja. Valiokunta pitää tilusjärjestelyjen jatkamista tärkeänä ja toteaa, että sen lisäksi, että hyvä kiinteistörakenne parantaa tuotannon kannattavuutta, on sillä lisäksi mahdollista saavuttaa ilmastohyötyjä.

Valiokunta toteaa, että kansainvälisen 4-promillen aloitteen tavoitteena on osoittaa maatalous-sektorin mahdollisuudet edistää kansantalouksien hiilineutraaliutta pitkällä aikavälillä. Suomessa asia on tiedostettu ja toimia maaperän hiilen lisäämiseksi ja säilyttämiseksi on sisällytetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020 (esimerkiksi ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys, ympäristönhoitonurmet). Valiokunta pitää tärkeänä selvittää lisää käytännön toimenpiteitä, joilla maatalousmaahan voidaan sitoa enemmän hiiltä. Valiokunta painottaa kuitenkin, että tällä hetkellä keskeinen merkitys on panostamisella tutkimushankkeisiin ja tutkimusta tukeviin kokeiluihin, joilla saadaan tietoa tehokkaimmista menetelmistä sitoa hiiltä maaperään, ja jotka näin ollen mahdollistavat käytännön toimien edistämisen tutkitun tiedon pohjalta.

Valiokunta toteaa, että eloperäisten peltojen metsitys heikkotuottoisilla lohkoilla on sinänsä perusteltu ja päästöjä tehokkaasti vähentävä tekijä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota sii-

hen, että eloperäisille maille tehty pellon metsitys poikkeaa muusta metsänhoidosta ja puun myyntituotto voi sen vuoksi jäädä vähäiseksi.

Säätösalaojituksella on mahdollista vähentää päästöjä turvepelloilla, jos sen avulla nostetaan pohjaveden pintaa. Valiokunta painottaa kuitenkin myös tältä osin tutkimuksen tärkeyttä ja tarkempien keinojen kehittämistä päästövähennysten todentamista varten. Lisäksi valiokunta painottaa, että Suomen luonnonvarakeskuksen mukaan Suomessa on 32 000 hehtaaria vajaatuottoisessa käytössä olevaa turvepeltoa. Osan kohdalla ennallistaminen tai metsittäminen on varteenotettava vaihtoehto, jolla voidaan saada aikaan päästövähennyksiä vaarantamatta ruoantuotannon omavaraisuutta.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että maataloussektorin toimet taakanjakosektorilla koskevat eläintuotannon ja maaperän päästöjä, mutta myös kuluttajan toimilla, kuten siirtymisellä kestäviin ruokavalintoihin ja ruokahävikin vähentämisellä, on vaikutusta maataloussektorin päästökehitykseen. Ruoan kulutuksen päästöjen hillitsemisessä keskeistä on kehittää toimia ruokahävikin vähentämiseksi ja ravitsemissuositusten mukaisen ruokavalion noudattamiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Atte Harjanne vihr
varajäsen Lulu Ranne ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves